

HOFJESKRANT

NIEUWSBRIEF VAN DE STICHTING LANDELIJK HOFJESBERAAD

nummer 23, voorjaar 2009

BELEID

Onlangs heeft het bestuur zich een dag teruggetrokken om eens langdurig stil te kunnen staan bij de ontwikkelingen in “hofjesland”, in de meest brede zin van het woord.

Taken en verantwoordelijkheden worden, onder andere door de statuten, opgelegd, maar ook ontwikkelingen in het maatschappelijke en politieke veld waren de reden te gaan praten over heden en toekomst.

Het doel van het Landelijk Hofjesberaad is ruim geformuleerd: het behouden en versterken van de (woon)functie van hofjes en alles wat daarop betrekking heeft.

De (in de statuten genoemde) middelen om het doel te bereiken zijn: overleg bieden aan eigenaren van hofjes, faciliteiten en steun bieden, vertegenwoordigen op landelijk niveau en voorlichting geven.

- Overleg bieden doen wij voldoende, zo denken wij als bestuur. De landelijke vergaderingen worden goed bezocht en er is veel ruimte voor overleg hetgeen ik erg belangrijk vind. Immers, je kunt bij collega-bestuurders te rade gaan hoe zij hun problemen oplossen en allemaal hebben wij regelmatig vragen waarover je andermans mening eens wil horen.
- Vertegenwoordigen op landelijk niveau heeft een meer incidenteel karakter: er zijn twee momenten geweest waarop wij naar Den Haag gegaan zijn en onlangs is gereageerd op het aangekondigde MoMo beleid (modernisering monumentenzorg).

Te overwegen valt of er aansluiting gezocht moet worden bij een landelijke koepel om mogelijk meer invloed te krijgen op landelijk beleid, zeker ook omdat de hofjes (ruim 100 in aantal, met in totaal ruim 2500 huisjes) een behoorlijk contingent woningen vertegenwoordigt. Wij hebben hiertoe stappen gezet en u wordt, zodra hierover meer te melden valt, natuurlijk geïnformeerd.

- Het bieden van faciliteiten en steun kan nog beter, zo zijn wij van mening. Er wordt nu gewerkt aan een be-

sloten deel van onze website en als dit deel in gebruik is (naar verwachting: voor de zomer 2009), zullen wij daar praktische en up-to-date informatie gaan vermelden. Een van onze bestuursleden is verantwoordelijk gesteld om die informatie te verzamelen en “gebruiksklaar te maken.”

- Voorlichting geven: voor het bestuur gaat het hierbij vooral om de hofjeseigenaren tijdig aan te geven dat er veranderingen gaan plaatsvinden of reeds hebben plaatsgevonden op de volgende (deel)gebieden: wonen, zorg/sociale aspecten, onderhoud/behoud. Omdat wij de voorlichting een zeer belangrijk item vinden en hoge prioriteit willen geven aan up-to-date informatie, zullen we ons ook gaan omringen met een aantal adviseurs op elk van deze deelgebieden. Wij hebben bewust voor het aantrekken van adviseurs gekozen opdat het bestuur klein en dus daadkrachtig kan blijven. De adviseurs zullen regelmatig bezocht worden om met hen te praten over nieuwe ontwikkelingen en de implicaties hiervan, maar zij zullen ook nadrukkelijk verzocht worden ongevraagd advies te geven. Zodra de namen van de aangetrokken personen bekend zijn, zullen wij u informeren. Wij hebben besloten dat een bestuurder is “gekoppeld” aan een adviseur: wij verwachten dat dit de interactie bevordert waardoor het rendement zo groot mogelijk wordt.

Het bestuur verwacht dat zij door bovengenoemde aanpassingen en vernieuwingen in de komende jaren slagvaardig kan blijven werken. Wij willen u voortdurend goede en adequate informatie aanbieden zodat u, passend bij uw eigen situatie en omstandigheden verantwoorde keuzes kunt maken voor een optimaal beleid in uw hof.

Vanzelfsprekend staan wij open voor opmerkingen en suggesties.

M.D. van den Briel, voorzitter

VERDER IN DIT NUMMER:

- **NIEUW LID: MARIAGAARD, ROOSENDAAL**
- **NIEUW LID: VIER UTRECHTSE HOFJES VAN DE MAATSCHAPPIJ TOT STADSHERSTEL**
- **BOEKBESPREKING: LANGS HAARLEMSE HOFJES**
- **VAN BRANTS RUS HOFJE 275 JAAR**
- **BOEKBESPREKING: CHRISTOFFEL VAN BRANTS EN ZIJN HOFJE**
- **ACTUALITEITEN VAN HOFJES**

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

LANDELIJK HOFJESBERAAD

De Stichting Landelijk Hofjesberaad is bedacht op 8 april 1997 en daadwerkelijk opgericht op 4 juni 1997.

BESTUURSSAMENSTELLING

Drs M.D. van den Briel, voorzitter (020 - 620 28 39)
Dhr. C.S. Hoekema, penningmeester
(0229 - 21 60 16 / 06 - 53 85 94 52)
Dhr. O.J. Tromp, secretaris (071 - 515 51 88)
Mw. E.C.M. Elzenga-Duynstee, lid (0318 - 613 282)
Drs J.M. Poldermans, lid (023 - 532 85 19)
Dr W.J.H. Verwers, lid (033 - 253 74 61)
Jhr. G.G. Witsen Elias, adviseur (058 - 212 95 91)

HOFJESKRANT

De Hofjeskrant is voor geïnteresseerden op aanvraag beschikbaar. Bestuursleden van de aangesloten hofjes krijgen de krant automatisch op hun thuisadres.

SECRETARIAAT

Stichting Landelijk Hofjesberaad
Vooruitgangstraat 167, 2032 RK Haarlem
Het secretariaat is tijdens kantooruren te bereiken op
023 - 5400644, fax 023 - 5402434,
e-mailadres: tekstinv@euronet.nl
Contactpersoon: Joke Slootheer
www.hofjesberaad.nl

AANMELDING NIEUWE LEDEN

Voor meer informatie over het Landelijk Hofjesberaad en/of de mogelijkheden voor aansluiting bij het beraad kunt u zich richten tot Joke Slootheer. Natuurlijk zijn wij ook zeer geïnteresseerd in uw reactie op de Hofjeskrant. Belt of mailt u gerust, ook als u een actieve bijdrage wilt leveren aan het werk van de stichting.

ADVERTENTIEPRIJZEN

De advertentietarieven voor de Hofjeskrant zijn sinds 10.02.2004 niet veranderd. Zij bedragen:

1/6 pagina	€ 150,-	1/2 pagina	€ 500,-
hele pagina	€ 750,-	hele achterpagina	€1.000,-

COLOFON

Uitgave van het Landelijk Hofjesberaad
Verschijnt tweemaal per jaar: voorjaar en najaar
ISSN: 1872-5619

Redactie: J.M. Poldermans,
W.J.H. Verwers
Vormgeving: Tekst in Vorm, Joke Slootheer
Druk: Paswerk Grafisch, Cruquius

VOORJAARSBIJENKOMST 4 APRIL 2009 IN DORDRECHT

Op zaterdag 4 april 2009 wordt de voorjaarsvergadering van het Landelijk Hofjesberaad in Dordrecht gehouden. Wij zijn daar de gast van de Regenten- of Lenghenhof. De bijeenkomst vindt plaats in het Stadhuis, Stadhuisplein 1. Na de huishoudelijke vergadering zal de heer A.B. Visser, plaatsvervangend teamleider repressieve dienst van de regionale brandweer Zuid-Holland zuid, een inleiding houden over brandpreventie onder de titel "Van emmer tot spuit." Na de lunch houdt ir. H.J. Groeneweg een lezing over "Dordtse kleuren." Het middagprogramma wordt voortgezet met een stadswandeling langs panden die geschilderd zijn in de Dordtse kleuren naar de Grote Kerk. Na afloop ervan worden we in het Oude Stadhuis ontvangen door de heer R.J.G. Brandell, burgemeester van Dordrecht. De uitnodigingen zijn inmiddels aan alle belangstellenden verstuurd. Voor informatie en/of aanmelding kunt u zich wenden tot het secretariaat.

HOFJESSCHILDERIJ

Penningmeester Cor Hoekema kreeg onlangs, via de website, een schilderij onder ogen voorzien van een vraag van de eigenaar 'of wij misschien wisten welk hofje hier afgebeeld was'.

Een heel aardig schilderij met wat hofjesachtige huisjes. Door de aanwezigheid van een onmiskenbare hofjespomp kon het niet anders dan dat het om een hofje moest gaan. Welk hofje was voor alle bestuursleden een vraagteken. Wel werd na het nodige speurwerk de naam van de kunstenaar, rechtsonder, ontcijferd: H. van Leeuwen. Dat gaf houvast. Het moet hier om de schilder Henk van Leeuwen gaan (Ter Aar 1890 - 1972 Voorburg). Henk werkte in impressionistische stijl en werd beïnvloed door de meesters van de school van Barbizon en van de Haagse School. Hij heeft veel door Europa gezworven maar vestigde zich uiteindelijk in Voorburg waar hij tot zijn dood zeer actief bleef.

Hij had een zeer goede naam. Zijn werk verkocht hij over de gehele wereld. Koningin Wilhelmina bezat drie van zijn werken.

Maar, er is nog steeds geen antwoord op de vraag om welk hofje het nu gaat. Mogelijk een hofje in Den Haag of ruime omgeving van Den Haag.

Gaarne reacties!

NIEUW LID

MARIAGAARD, ROSENDAAL

Mariagaard is een hofje dat gebouwd is tussen 1936 en 1938 aan de Nieuwstraat in het centrum van Rosendaal.

De voorgeschiedenis van Mariagaard gaat echter veel verder terug. Al op 29 augustus 1617 stichtte 'vrouw' Joanna de Wasservas op de plek van het huidige Tongerloplein en het theater De Kring een godshuis voor vier oude arme vrouwen, van 'goede deegelycke Catholycke ouders'. Het godshuis was eenvoudig: in het midden een voordeur met aan iedere kant een raam. De achterzijde was precies hetzelfde, zodat er twee kamertjes vóór en twee kamertjes achter ontstonden. In de stichtingsbrief staat onder andere: 'De vier arme personen sullen altijd gehouden sijn daegelycx den dienst Gods, of Misse te horen ende te bidden voor siele van fundatrice en de van haere vrienden.'

Een groot aandeel in het behoud van de stichting had ook Nicolaas Rockox van een bekende Antwerpse familie. Zonder hem was na de tachtigjarige oorlog wellicht aan de Wasservasstichting een vroegtijdig eind gekomen. Na de tachtigjarige oorlog mochten kerken en kloosters namelijk geen bezittingen meer hebben en werden deze in beslag genomen. Rockox had in het testament laten opnemen dat, als deze goederen aan hun bestemming zouden worden onttrokken, de volle eigendommen van de grondpercelen zouden terugkomen aan hun erfgenaam Van Heetvelde. De familie Van Heetvelde eiste na de confiscaties in de tachtigjarige oorlog gronden en eigendommen van Rockox en Wasservas met succes terug.

In de jaren dertig van de vorige eeuw wilde de gemeente Rosendaal in het kader van een werkgelegenheidsproject het huidige Tongerloplein onder handen nemen. De gemeente bereikte overeenstemming met het godshuis (Wasservasstichting), waardoor de grond rond de St. Janskerk en de gebouwen met de tuin van het godshuis voor een termijn van honderd jaar in

erfpacht werden afgestaan. Voorwaarde was herbouw op een andere locatie. Die herbouw vond plaats op een door schenking verkregen perceel weiland aan de Nieuwstraat. Hier werd het nieuwe godshuis gebouwd, in de vorm van een hofje: Mariagaard.

Het hofje bestond oorspronkelijk uit negen woonhuizen, een kapel, een poortgebouw en een binnenterrein. Het is gebouwd voor met name de ongetrouwde, oudere vrouwen die werkten voor de pastoor of voor de katholieke kerk in het algemeen en geen pensioen genoten. De kapel van het hofje werd door bisschop Hopmans op 12 februari 1937 ingewijd.

Woonstichting Aramis AlleeWonen nam Mariagaard over en knapte het op. Eind mei 2008 werd Mariagaard (dat op de rijksmonumentenlijst staat) officieel heropend door Aramis AlleeWonen. De woonstichting heeft de binnentuin laten opknappen en de huisjes grondig laten renoveren. Het authentieke aanzien is hierbij in stand gehouden. Aramis AlleeWonen overlegde al in de tweede helft van de jaren negentig met de toenmalige eigenaar, Stichting Sociaal Steunfonds St. Jan, over het beheer van het hofje. In 2000 kwamen beide partijen de koop over-

een. Begin 2005 werden ook de panden Nieuwstraat 17 en 19, in gebruik als kantoor, aangekocht. De Stichting Sociaal Steunfonds St. Jan had niet de middelen in huis om Mariagaard te renoveren en te onderhouden. Dat speelde helemaal toen Mariagaard van een gemeentelijk in een rijksmonument veranderde. Bij de overdracht is door de verkoper wel bedongen dat de kapel van Mariagaard blijvend kan worden aangewend voor huwelijken, dopen en begrafenissen. Aramis AlleeWonen besteedt, buiten haar zorg voor betaalbaar en kwalitatief wonen in de gemeente Rosendaal, veel aandacht aan de leefbaarheid in de wijken en het behoud van cultureel en historisch erfgoed.

Bovenstaande tekst kwam tot stand dankzij de heer John Braat, stadsgids VVV Rosendaal en Aramis AlleeWonen.

NIEUW LID

VIER UTRECHTSE HOFJES VAN DE UTRECHTSE MAATSCHAPPIJ TOT STADSHERSTEL N.V.

Stichting Fundatie Kamer van het voormalig Gerecht van Hoogelanden
Stichting Fundatie Sint Margaretenhof
Stichting Fundatie De Eleemosynae van Oud-Munster
Fundatie Tullingh's Stichting

De vier hofjes zijn vele jaren lang bestuurd door de gemeente Utrecht. Het college van B&W trad op als college van regenten en benoemde een gemeente-ambtenaar tot rentmeester. De woningen van de vier hofjes werden verhuurd aan 55-plussers beneden een zeker inkomensniveau en vaak ook met een zekere sociale kwetsbaarheid. Dat gebeurt nog steeds, zoals ook nog steeds aan het einde van het jaar preuves worden uitgedeeld in de vorm van een enveloppe met inhoud.

Op 3 september 1998 tekende de gemeente Utrecht en Utrechtse Maatschappij tot Stadsherstel N.V. een overeenkomst waarbij bestuur en directie van de hofjes werden overgedragen aan Stadsherstel. In de praktijk betekende dit dat de raad van commissarissen van Stadsherstel daarvan deel uitmaakt. Recent hebben de vier hofjes statuten gekregen. Er waren van sommige hofjes nog wel (delen van) de oorspronkelijke reglementen bekend, maar statuten hadden zij niet en ingeschreven bij de kamer van koophandel waren zij evenmin. Dat is inmiddels wel het geval.

In de statuten is een korte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis opgenomen. Onderstaand neem ik die over.

STICHTING FUNDATIE KAMER VAN HET VOORMALIG GERECHT VAN HOOGELANDEN

Statuten of een stichtingsacte zijn niet bekend. Wel bekend is een transportacte van 25 juni 1715, waarbij aan het gerecht

Kamer van Hoogelanden

Hoogelanden twee woningen werden overgedragen "voor den armen alhier." In 1842 besloten B&W van Utrecht dat de woningen door "geringe" lieden bewoond dienden te worden. In 1852 werd besloten dat aan minstens 40 behoeftigen, die in het voormalig gerecht woonden, 40 turven zullen worden verstrekt. Hoogelanden was tot 1823 een heerlijkheid of gerecht, m.a.w. een gerecht met een eigen bestuur, maar wel vallend onder de jurisdictie van de stad Utrecht. Bij een koninklijk besluit uit 1852 werd bepaald dat de 4 buitengerechten van de stad Utrecht - Hoogelanden viel onder het gerecht Lauwenregt - een geheel met de stad vormden. In de periode 1940-1945 is de stichting geliquideerd. Na de oorlog is haar onder teruggave van de haar ontnomen bezittingen rechtsherstel verleend. De stichting bezit 7 woningen.

STICHTING FUNDATIE SINT MARGARETENHOF

Gijzebrecht van Walenborch, kanunnik van de Utrechtse Dom, nam in 1367 van de stad Utrecht een stuk grond in erfpacht met de bedoeling er een gasthuis te stichten. De stichtingsbrief is niet bekend. Op 1 september 1371 wijdde de bisschop het gasthuis aan het St. Jansveld in. Het gasthuis diende ter verkwikking en onderhoud van armen, zieken en zwakken. In 1538 was de Margaretenhof nog een gasthuis waar "acht of tien bed-

den worden onderhouden voor alle gaende ende comende lantlopers." In 1603 bleek het gasthuis "tegenwoordelijck onderscheyden te zijn in achttien camers." De in totaal 26 bewoners ontvingen ieder maandelijks één gulden en veertien zakken turf. Een echtpaar ontving een daalder en 26 zakken turf. In 1810 was inmiddels sprake van 20 kamers of woningen. Elk huis bestond uit een kamer. Behalve gratis huisvesting ontving iedere bewoner jaarlijks 9 gulden, 14 zakken turf en 20 ponds-broden.

Stichting Fundatie Sint Margaretenhof

Voor het overige diende men zelf zorg te dragen. In 1883 besloot het bestuur een aantal nieuwbouwhuisjes te kopen. Omstreeks 1900 werden die woningen vergeven aan protestantse en katholieke weduwen, alleenstaande vrouwen en kleine gezinnen. Zij kregen jaarlijks een uitkering van 8 gulden en 's winters aardappelen en steenkolen. De stichting bezit 7 woningen.

STICHTING FUNDATIE DE ELEEMOSYNAE VAN OUD-MUNSTER

Op 26 maart 1418 overleed Everard Foeck, deken van het kapittel van Oud-Munster, die in zijn op 6 april 1400

Eleemosynae van Oud Munster

gemaakte testament onder meer 50 armenpreuves had ingesteld. Die preuves werden uitgedeeld in de heilige Kruiskapel, later bekend als de Thomaskapel. "Eleemosynae" betekent aalmoezen en "Oud-Munster" is een andere benaming van de in 1587 afgebroken St. Salvatorkerk. In 1542 liet de kanunnik Johan van Medemblick 37 vrijwoningen na en de kanunnik Jan Mersman voegde daar in 1601 nog 7 vrijwoningen aan toe. In 1609 voegde de pastoor van de Buurkerk nog 6 armenpreuves toe. De doelstelling bleef de armen door uitdelingen en gratis huisvesting uit de nood te helpen. De stichting bezit 7 woningen en enkele stukken weiland.

Fundatie Tullingh's Stichting

FUNDATIE TULLINGH'S STICHTING

Op 20 oktober 1899 riep jonkvrouw Anna Magdalena Laurentia van Oldenbarneveld genaamd Witte Tullingh in haar testament deze stichting in het

leven. De oorspronkelijke doelstelling was het bouwen van vrijwoningen die gratis bewoond mochten worden door "ongetrouwde burgerjuffrouwen zonder kinderen van de P.G. (protestantse godsdienst), boven veertig jaren oud en van onbesproken gedrag...." De stichting bezit 6 woningen.

Voor een uitvoeriger beschrijving zie "Voor den armen alhier," R. de Kam, Historische Reeks Utrecht 24, 1998.

Berend F. Keulen

president-commissaris Stadsherstel Utrecht
voorzitter van de 4 hofjes

BOEKBESPREKING

LANGS HAARLEMSE HOFJES

In welk jaargetijde je Haarlem ook bezoekt, in de binnenstad zie je altijd groepjes mensen met papertjes, kaarten of folders in de hand de hofjes bezoeken. In Hofjesstad Haarlem zijn er dan ook 22 te vinden. Een actueel handzaam hofjes gidsje was er tot voor kort echter niet.

De kersverse voorzitter, Iesje Vermeulen, van de Stichting Haarlemse Hofjes vond dat daar toch snel wat aan gedaan moest worden. En zo ontstond in 2008 Langs Haarlemse Hofjes.

Het honderd bladzijden tellende gidsje van 12 bij 20 centimeter past in iedere jaszak. Omdat uit dit kleine formaat toch een schat aan informatie moest komen werd besloten om er een flinke hoeveelheid foto's in 'te doen'. Foto's kunnen soms meer zeggen dan lappen tekst bij elkaar. Prachtige veelzeggende foto's werden door Cas Poldermans geleverd. De naam Jaap Temminck, oud-gemeentearchivaris van Haarlem, staat uiteraard garant voor een zeer verantwoorde tekst. Een uitstekende combinatie bleek.

Alle 22 Haarlemse hofjes komen verdeeld over vier bladzijden aan bod. Bovenaan ieder hofhoofdstukje staan onder de naam van het betreffende hofje consequent adres, stichtingsjaar, naam/namen van de stichter(s) en de openstel-

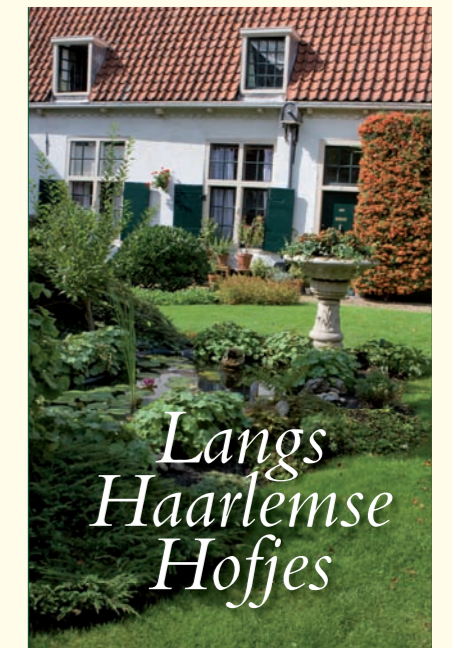

ling. Tekst en foto's zetten vervolgens het betreffende hofje in het zonnetje. Of het nu gaat om het grootste of het kleinste hof, het oudste of het jongste hof (toevallig staan deze naast elkaar.), het rijkst versierde of het meest ingetogen hof, het hofje met de vriendelijkste of met de meest norse binnenmoeder, het hofje met de deftigste of de meest gebruiksvriendelijke tuin, het hofje met de meest glimmend gepoetste of dat met de al-een-tijdje-vergeten-te-poetsen brievenbussen, ze zijn allemaal even speciaal en leuk.

Een genot om - met dit boekje in de hand - in rond te waken. Dit alles voor een prijs van € 7,-.

De ideale manier om de Haarlemse Hofjes nu eens echt te bekijken. Een prima daad van de Stichting Haarlemse Hofjes.

Exemplaren van het boekje zijn via het secretariaat te bestellen.

Langs Haarlemse Hofjes
Jaap Temminck / Cas Poldermans
Uitgave van de Stichting Haarlemse Hofjes

VAN BRANTS RUS HOFJE 275 JAAR

In het afgelopen najaar werd indrukwekkend stilgestaan bij de viering van het 275e lustrum van het indrukwekkende Van Brants Rus Hofje in Amsterdam. Eerst vond er in de Lutherse kerk een indrukwekkende bijeenkomst plaats: een symposium, een filmvoorstelling en de presentatie van een boek en een week later was er een indrukwekkende open dag op het hofje zelf.

Lutherse Kerk

Op 22 november 2008 werd in de Ronde Lutherse kerk te Amsterdam het jubileum gevierd ter gelegenheid van het 275 jarig bestaan van het Van Brants Rus Hofje aan de Nieuwe Keizersgracht in de hoofdstad. Vanaf 1733 een woonplaats voor oudere dames en vanaf 1984 huisvesting biedend aan 28 studenten.

Dit feest werd juist in deze kerk (tegenwoordig in gebruik als congrescentrum van het Amsterdam Renaissance Hotel) gehouden omdat de stichter van het hofje, de schatrijke lutherse koopman Christoffel van Brants (1664-1732), die in Amsterdam Rijksedelman, Hofraad en Resident van Tsaar Peter de Grote van Rusland was, op 11 november 1732 in zijn persoonlijke grafkelder in deze kerk werd bijgezet.

Zo'n 130 tal genodigden, zoals bewoners, bestuursleden, hofjesbesturen uit stad en land, vertegenwoordigers van lutherse instellingen en bestuurders van woningbouwverenigingen, woonden deze dag bij. Ook waren er vertegenwoordigers van het stadsbestuur van Wittmund in Ostfriesland, de geboortestad van de ouders van Van Brants.

Na een welkom door dr Harry Donga, voorzitter van het college van regenten van het hofje en een korte introductiefilm over het hofje door Wouter Zaalberg, werden de aanwezigen in een minisymposium met de titel "WONEN IN EEN STADSPALEIS" eerst door Frank Bijddendijk, bestuurder van Stadgenoot, meegenomen op zijn zoektocht naar 'kwalitatief wonen'. Een inspirerende voordracht zoals later in de discussie ook bleek. Wietse Tjoelker benadrukte als regent-penningmeester van het hofje vooral ook het belang van het

Overhandiging van het steentje. Links de heer M. van den Briel, voorzitter LHB, rechts de heer H. Donga

particulier initiatief. Tenslotte gaf oud bewoonster Carolijn Kuipers, thans werkzaam in de advocatuur, haar visie op wonen in een kwalitatief hoogstaande omgeving. Tijdens de voortreffelijke lunch bleek de titel van het symposium velen getroffen te hebben en kwam zij als onderwerp van gesprek veelvuldig voor.

De middag bestond uit de boekpresentatie van het jubileumboek "CHRISTOFFEL VAN BRANTS EN ZIJN HOFJE, Geschiedenis van het Van Brants Rus Hofje vanaf 1733" (Auteur Harry Donga, Uitgeverij Verloren 2008). De presentatie hiervan werd omlijst met muziek uit de tijd van Van Brants. Deze werd op de klavecimbel ten gehore gebracht door Wim Diepenhorst, hoofdorganist van de Oude Lutherse kerk en beheerder van het beroemde Bätzorgel in de Ronde Lutherse kerk, gekleed in kledij uit de tijd van Van Brants. Van Brants zelf speelde graag op het klavecimbel en op de inventarislijst van zijn bezittingen, die na zijn dood werd opgesteld, komen er zelfs twee voor.

Het jubileumboek werd ingeleid door de schrijver die vooral de grote rol benadrukte die Christoffel van Brants speelde in de politieke- en handelsrelaties tussen Rusland en Nederland.

Het eerste exemplaar van het boek werd aangeboden aan mevrouw drs An van der Sluis-Reuvers, voorzitter van de kerkenraad van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam.

Na de aanbieding werd in de geest van de stichter een glas rode wijn gedronken en kregen de aanwezigen het boek uitgereikt.

Open dag in het Hofje

Op zaterdag 29 november 2008 werd van 12.00 tot 17.00 uur de jubileumviering voortgezet met een Open Dag in het Van Brants Rus Hofje zelf.

Het hofje was feestelijk versierd in Adventstooi. Bewoners en bestuur lieten vol trots het hofje zien. Enkele studenten hadden hun kamers opengesteld. Er waren diverse kleine tentoonstellingen en rondleidingen. De museumkamer met de oude bedsteden, alsmede de regentenkamer waren te bezichtigen.

Bij aanvang van de Open Dag werd door de heer M.D. van den Briel, voorzitter van het Landelijk Hofjesberaad, aan de regenten van het Van Brants Rus Hofje het bekende gedenksteentje uitgereikt.

Zo'n 250 personen maakten gebruik van deze Open Dag om het hofje te bezichtigen. En natuurlijk ontbrak voor elke gast een glas Clairette de Die en een punt Christoffelvlaai allerminst.

BOEKBESPREKING

CHRISTOFFEL VAN BRANTS EN ZIJN HOFJE

De geschiedenis van het Van Brants Rus Hofje vanaf 1733

Dat het Amsterdamse Van Brants Rus Hofje een bijzonder hofje is, is algemeen bekend. In Hofjeskrant nr. 3 (1998) is een uitvoerige beschrijving van dit hofje van de hand van toenmalig regent F.H. Grobbe opgenomen. Later, in Hofjeskrant nr. 19 (2007) is een boekbespreking opgenomen van het buitengewoon aardige boekje "Wonen, werken en studeren aan de gracht. Twintig jaar studeren op het Van Brants Rus Hofje". Een nieuw fenomeen: vanaf 1986 wonen er studenten op het hofje.

En zeer recent, om precies te zijn op 22 november 2008 is, ter gelegenheid van het 275-jarig bestaan van het hofje, het magnum opus van het Van Brants Rus Hofje uitgebracht: "Christoffel van Brants en zijn hofje. Geschiedenis van het Van Brants Rus Hofje vanaf 1733", van de hand van dr Harry C. Donga.

De eerste 77 bladzijden van het boek gaan over Christoffel van Brants zelf. Van Brants is een buitengewoon belangrijk man geweest op het gebied van de politieke en handelsrelatie tussen Rusland en Nederland maar ook voor Rusland zelf. Een onderbelicht facet in de Nederlandse geschiedschrijving.

Van Brants financierde royaal de strijd van Peter voor een haven aan warmer water (in plaats van Archangel Sint Petersburg) en voor de consolidering van Rusland als eenheidsstaat (slag bij Poltava 1709). Hij deed dat al vanaf 1698. Vaak door enerzijds regelrechte wapenleveranties aan de tsaar en anderzijds door afname van grote hoeveelheden graan en andere goederen. Soms ook door het geven van kredieten.

Van Brants raakte nauw bevriend met tsaar Peter de Grote. Sinds 1717 was hij ambassadeur van de tsaar in Amsterdam. Omdat hij een belangrijke rol speelde bij de consolidering van het gezag van tsaar Peter over Rusland maar ook bij de bemiddeling van werkcontracten voor ambachtslieden die in dienst traden bij de tsaar, werd hij in 1717 vanwege zijn verdiensten in de Russische adelstand verheven.

Feestelijke dinertafel in de regentenkamer, begin eenentwintigste eeuw

Ook logeerde Peter de Grote bij zijn tweede bezoek aan ons land bij Van Brants thuis en op diens buitenverblijf Petersburg aan de Vecht.

Economisch en politiek was Van Brants een grootmeester, alleen of samen met anderen bevrachtte hij een groot aantal schepen voor de handel op Rusland. Hij bemiddelde bij arbeidscontracten voor ambachtslieden die in Rusland gingen werken om het Rusland van Peter de Grote 'bij de tijd' te brengen. Hij verzorgde grote leningen aan verschillende personen, waaronder de Russische adel tot en met de openbare ontvanger te Den Haag. Hij financierde ook mede de twee bezoeken van het Groot Russisch gezantschap aan Holland. Hij was directeur van het genootschap van de Moskovische Handel en tot zijn dood directeur van de Handel Maatschappij op Rusland.

Direct of indirect was hij ook betrokken bij de vredesonderhandelingen met Zweden die uiteindelijk leidden tot de vrede van Nystadt in 1721. Getuige daarvan is de volmacht die tsaar Peter voor de onderhandelingen over die vrede had gegeven aan vorst Kourakin, zijn ambassadeur in Den Haag. Deze volmacht was in het bezit van Van Brants en behoort thans tot de schat-

ten van het hofje. Hoezeer Christoffel betrokken was bij deze vrede en hoe groot de vreugde was onder Hollandse bestuurders en kooplieden tonen de vele prenten die gemaakt zijn van het schitterende vuurwerk dat Van Brants op 9 en 10 december 1721 te Amsterdam liet ontsteken Christoffel stierf als één der rijkste mensen van zijn tijd.

Aan het eind van zijn leven stichtte Van Brants een hofje voor 'behoefte' arme vrouwen en weduwen: het Van Brants Rus Hofje aan de Nieuwe Keizersgracht.

Het hofje, gebouwd naar een ontwerp van architect Daniel Marot, werd in 1733 in gebruik genomen. Vanaf 1984 wonen er studenten. Over de (bouw) geschiedenis van het hofje, de reglementen en regenten, de 'bewoonders' en het personeel (binnenvader en binnemoeder), alsmede over de kunsthistorische aspecten geeft het tweede deel van dit boek veel informatie.

Conclusie:

In drie woorden: een pracht boek. Degelijk en toegankelijk, wetenschappelijk en aantrekkelijk, overzichtelijk en handzaam, en niet onbelangrijk: lekker leesbaar. Mag in geen enkele regentenkamer ontbreken.

Harry Donga, Christoffel van Brants en zijn hofje. De geschiedenis van het Van Brants Rus Hofje vanaf 1733. 186 blz., gebonden, geïllustreerd, in kleur, ISBN 978-90-8704-049-9, Prijs € 19,-
Uitgeverij Verloren, Hilversum, 2008

ACTUALITEITEN VAN HOFJES

Heilige Geesthofje, 's-Gravenhage

Actie 'Redt de Juttepeer!'

In 1978 werd de ruim driehonderd jaar oude boom in het hofje, een Juttepeer, door boomchirurg Copijn grondig onder handen genomen. In het begin van 2007 constateerde tuinman Henri de Jong schimmel op de stam. De conditie van de boom was sterk afgenomen en er waren diverse holtes ontstaan. Zou dit het einde van de zo gezichtsbepalende boom van het hofje betekenen? Was de oudste Juttepeer van Nederland nog te redden?

De regenten hebben contact opgenomen met Leendert Koudstaal, boomdeskundige van de Gemeente Den Haag. Hij schakelde de firma Cobra Boomadviseurs bv uit Wilbertoord in. Deze firma wordt regelmatig door de gemeente geraadpleegd ter controle van het bomenbestand in Den Haag. Behalve onderzoek aan de boom zelf is er ook onderzoek naar de grond rond de boom uitgevoerd.

De uitkomst van het onderzoek was dat in de buitenkroon sprake was van doodhoutvorming en in de binnenkroon van overmatige waterlot vorming. De conditie van de boom was middelmatig tot sterk verminderd: de beperkte restwanddikte ten gevolge van uitgebreide rotting van het hout maakt dat de boom in zijn huidige omvang steeds breukgevoeliger wordt. Als gevolg van de verminderde conditie van de boom is de afbraak van gezond hout groter dan de jaarlijkse bijgroei. De levensverwachting van de boom bedraagt onder deze omstandigheden minder dan 10 jaar.

Conclusie en geadviseerde maatregelen;

- De boom ziet er ondanks zijn hoge leeftijd nog goed uit.
- De oude kroonverankering in deze Juttepeer moet vervangen worden. Dit kan gerealiseerd worden door middel van het nieuwe, flexibele Cobra systeem.
- Het is aan te bevelen om eerst het dode hout uit de boom te verwijderen en de kroon 15 tot 20 % te reduceren: bij het terugnemen van de takken neemt de druk op de oude verankering af waardoor het eventuele uitbreken van de takken voorkomen kan worden.
- Het vervangen van de stamverankering zal bij deze boom geen meerwaarde opleveren. Het is daarom niet nodig de bestaande stamverankering te vervangen. Ook de bestaande

verankering tussen de twee stammen hoeft niet vervangen te worden.

- Om de boom nog vele jaren te handhaven zou er een juk geplaatst kunnen worden. Dit juk moet onder de linker tak geplaatst worden die zich boven het gazon bevindt.
- Om deze boom in een - voor een boom met deze leeftijd - zo goed mogelijke conditie te houden, kunnen binnen de kroonprojectie voedingpeilers worden aangebracht, bestaande uit boomvoeding grond met daarin schimmeldominante compost.

De bovengenoemde werkzaamheden zijn na de bloei in 2008 uitgevoerd. Zij zijn verricht door medewerkers van de Gemeente Den Haag, Dienst Stadsbeheer. De reddingsoperatie werd financieel mogelijk gemaakt door: Gemeente Den Haag, Prins Bernhard Cultuurfonds, M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting en Fonds 1818.

HOF VAN WOUW, DEN HAAG

Grote belangstelling voor de geschiedenis en de activiteiten van de authentieke 17e-eeuwse Hof Van Wouw en haar Tuin der Hesperiden heeft weer een uitgebreid evenementenprogramma voor 2009 opgeleverd.

De Hof van Wouw is gedurende het jaar alleen voor het publiek toegankelijk tijdens deze evenementen, ook wel 'Hof- en Tuindagen' genoemd. Alle activiteiten worden verzorgd rond een seizoensgebonden thema. Vast onderdeel op het programma vormt een historische rondleiding door de bijzonder goed geconserveerde - en nog steeds volgens testamentaire regels

uit 1647 bewoonde - Hof en haar Tuin der Hesperiden.

Het programma voor 2009 luidt:

- zaterdag 6 juni: Tuindag
- zaterdag 22 augustus 'Oranjeappeldag'
- zaterdag 12 september 'Open monumentendag'
- maandag 21 tot 26 september 'Week van de Smaak'
- zaterdag 17 oktober 'Dag van de Haagse Geschiedenis'

Voor de meest actuele informatie over de Hof van Wouw en de invulling van hof- en tuindagen zie www.hofvanwouw.nl